

Határozatok Tára

HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2016. június 2.¹

C-119/15. sz. ügy

**Biuro podróży „Partner” Sp. z o.o., Sp. komandytowa w Dąbrowie Górniczej
kontra
Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów**

(a Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny [varsói fellebbviteli bíróság, polgári tanács,
Lengyelország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal — Fogyasztóvédelem — 93/13/EK irányelv — 2009/22/EK irányelv —
Általános szerződési feltételekben szereplő kikötés tisztességtelen jellegét e kikötés nyilvántartásba
vételét követően megállapító bírósági ítélet erga omnes hatálya — Az általános szerződési feltételeiben
ilyen vagy ezzel egyenértékű kikötést alkalmazó eladóra vagy szolgáltatóra anélkül kiszabott pénzbírság,
hogy a kikötés tisztességtelen jellegének megállapítására irányuló eljárásban részt vett volna —
Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikke — A meghallgatáshoz való jog”

I – Bevezetés

1. Valamely fogyasztói szerződésben szereplő kikötés tisztességtelen jellegét megállapító bírósági határozat – mint precedens – nyilvánvalóan kötelezőnek tűnik. Felruházhatják-e ugyanakkor az ilyen ítéletet *erga omnes* hatállyal a tagállamok, oly módon, hogy az olyan eladókat és szolgáltatókat is kötelezzen, amelyek nem vettek részt az eljárásban? Ezt a kérdést terjesztették a Bíróság elé a jelen ügyben.
2. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem egy szolgáltató és a lengyel verseny- és fogyasztóvédelmi hivatal között, e szolgáltatóval szemben kiszabott bírság tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében illeszkedik, hogy ez utóbbi a fogyasztókkal kötött szerződéseiben korábban tisztességtelennek nyilvánított, és ezért nyilvántartásba vett kikötésekkel egyenértékű általános szerződési feltételeket alkalmazott, noha e szolgáltató nem vett részt a nyilvántartásban szereplő kikötések tisztességtelen jellegének megállapítását eredményező eljárásban.
3. A kérdést előterjesztő bíróság elsőként lényegében azt kérdezi a Bíróságtól, hogy a 2009/22/EK irányelv² 1. és 2. cikkével összefüggésben értelmezett 93/13/EGK irányelv³ 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkével ellentétes-e az e bíróság előtt folyamatban lévő eljárásban szereplő szabályozás.

1 — Eredeti nyelv: francia.

2 — A fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló, 2009. április 23-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2009. L 110., 30. o.).

3 — A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.).

4. Ebben az összefüggésben a Bíróságnak új módszerrel kell meghatározni a tagállamokat a 93/13 irányelv rendszerében megillető eljárásjogi autonómia korlátait, és egyensúlyt kell teremtenie a fogyasztók tisztességtelen feltételekkel szembeni hatékony védelme és az eladót vagy a szolgáltatót az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) 47. cikke alapján megillető meghallgatáshoz való jog között.

II – Jogi háttér

A – Az uniós jog

1. A 93/13 irányelv

5. A 93/13 irányelv 3. cikke ekként rendelkezik:

„(1) Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.

(2) Egy szerződési feltétel minden olyan esetben egyedileg meg nem tárgyalt feltételnek tekintendő, ha azt már előzetesen megfogalmazták és ezért a fogyasztó nem tudta annak tartalmát befolyásolni, különösen az előzetesen kidolgozott szabványszerződések esetében.

[...]

Olyan esetekben, amikor egy eladó vagy szolgáltató arra hivatkozik, hogy egy szabványfeltételt egyedileg megtárgyaltak, ennek bizonyítása az eladót vagy szolgáltatót terheli.

(3) A melléklet tartalmazza azoknak a feltételeknek a jelzésszerű és nem teljes felsorolását, amelyek tisztességtelennek tekinthetők.”

6. A szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megítélése kapcsán ezen irányelv 4. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy:

„(1) A 7. cikk sérelme nélkül egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét azon áruk vagy szolgáltatások természetének a figyelembevételével kell megítélni, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre [helyesen: a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes olyan körülményre hivatkozva], amely a szerződés megkötését kísérte, valamint a szerződés minden egyéb feltételére vagy egy olyan másik szerződés feltételeire [helyesen: feltételeire hivatkozva], amelytől a szerződés függ.”

7. Az említett irányelv 6. cikkének (1) bekezdése így rendelkezik:

„(1) A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

8. A 93/13 irányelv 7. cikkének rendelkezése szerint:

„(1) A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.

(2) Az (1) bekezdésben említett eszközök olyan rendelkezéseket tartalmaznak, amelyek lehetővé teszik, hogy a nemzeti fogyasztóvédelmi jogszabályok szerint jogos érdekekkel rendelkező személyek vagy szervezetek eljárást kezdeményezzenek a vonatkozó nemzeti jogszabály értelmében bíróság vagy illetékes közigazgatási hatóság előtt annak megítélésére, hogy a fogyasztókkal kötendő szerződésekben általános használatra kidolgozott szerződési feltételek tisztességtelenek-e, valamint megfelelő és hatékony eszközökkel élnek azért, hogy megszüntessék az ilyen feltételek alkalmazását.

(3) A saját nemzeti jogszabályok tiszteletben tartásával a (2) bekezdésben említett jogorvoslati eljárások elkülönítve vagy együttesen indíthatók az ellen az azonos gazdasági ágazathoz tartozó több eladó és szolgáltató, illetve szakmai szövetségük ellen, akik, illetve amelyek azonos általános szerződési feltételeket vagy hasonló feltételeket használnak, vagy azok használatát javasolják.”

9. A 93/13 irányelv 8. cikke szerint a tagállamok az ezen irányelv által szabályozott területen elfogadhatnak vagy hatályban tarthatnak a jelen irányelv által előírtaknál szigorúbb rendelkezéseket, amennyiben azok összhangban vannak a Szerződéssel.

10. A 93/13 irányelv 8a. cikke (1) bekezdésének szövege a következő:⁴

„(1) Amennyiben egy tagállam a 8. cikkel összhangban rendelkezéseket fogad el, arról, valamint annak minden későbbi változásáról tájékoztatja a Bizottságot, így különösen, ha az említett rendelkezések:

[...]

– a tisztességtelennek tekintendő szerződési feltételek felsorolását tartalmazzák.”

2. A 2009/22 irányelv

11. A 2009/22 irányelv „Hatály” címet viselő 1. cikke az alapeljárás tényállásának idején hatályos változatában így rendelkezik:

„(1) Ennek az irányelvnek az a célja, hogy közelítse a fogyasztóknak az I. mellékletben felsorolt irányelvekben foglalt kollektív érdekeinek védelmét célzó, a 2. cikkben említett jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokra vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket azért, hogy biztosítsa a belső piac zavartalan működését.

(2) Ennek az irányelvnek az alkalmazásában jogsértésnek minősül minden olyan cselekmény, amely ellentétes a tagállamok belső jogrendjébe átültetett, az I. mellékletben felsorolt irányelvekben foglalt rendelkezésekkel és sérti az (1) bekezdésben említett kollektív érdekeket.”

12. A 2009/22 irányelv „Az 1. cikkben említett irányelvek jegyzéke” címet viselő I. mellékletének 5. pontjában szerepel a 93/13 irányelv.

4 — Az alapeljárás tényállásának idején a 8a. cikk még nem volt hatályban. Ezt a cikket a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2011. október 25-i 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2011. L 304., 64. o.) vezette be. A 2011/83 irányelv 28. cikkének (2) bekezdése szerint annak rendelkezéseit a 2014. június 13-át követően kötött szerződésekre kell alkalmazni.

13. A 2009/22 irányelvnek „A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások” címet viselő 2. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„(1) A tagállamok kijelölik azokat a bíróságokat vagy közigazgatási hatóságokat, amelyek hatáskörrel rendelkeznek arra, hogy döntsenek a 3. cikk értelmében feljogosított egységek által kezdeményezett olyan eljárásokban, amelyek a következőkre irányulnak:

- a) valamennyi jogsértés megszüntetése vagy megtiltása kellő gyorsasággal, adott esetben sürgősségi eljárással;
- b) adott esetben olyan intézkedések, mint a határozat egy részének vagy egészének megfelelőnek ítélt formában történő közzététele és/vagy helyreigazító nyilatkozat közzététele a jogsértő magatartás tartós hatásainak kiküszöbölése érdekében;
- c) amennyiben az érintett tagállam jogrendszere megengedi, a félnek, akivel szemben az eljárás indult, marasztalása esetén arra való kötelezése, hogy amennyiben a határozatot nem teljesíti a bíróságok vagy a közigazgatási hatóságok által megszabott határidőn belül, úgy fizessen meg az államkincstár vagy a nemzeti jogszabályok által megjelölt bármely kedvezményezett számára egy, a késedelmes napok száma alapján megállapított pénzüsszeget vagy bármilyen más, a nemzeti jogszabályok által meghatározott összeget a határozatok végrehajtásának biztosítása érdekében.”

B – *A lengyel jog*

1. A verseny- és fogyasztóvédelemről szóló törvény

14. A 2007. február 16-i Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów (a verseny- és a fogyasztóvédelemről szóló törvény (Dz. U. 50. szám, 331. alszám) alapjogvita időpontjában alkalmazandó változata 24. cikkének (1) bekezdése, és 24. cikke (2) bekezdésének 1. pontja szerint:⁵

„(1) Tilos a fogyasztók kollektív érdekeit sértő gyakorlat alkalmazása.

(2) A fogyasztók kollektív érdekeit sértő gyakorlatnak kell tekinteni az eladók vagy szolgáltatók minden olyan jogellenes magatartását, amely különösen az alábbi érdekeket veszélyezteti:

- 1) olyan általános szerződési feltételek alkalmazása, amelyek bejegyzésre kerültek a polgári perrendtartásról szóló, 1964. november 17-i módosított törvény (Dz. U., 43. szám, 296. alszám) 479^{45.} cikkében szabályozott, jogellenesnek nyilvánított általános szerződési feltételek nyilvántartásába”.

15. A verseny- és fogyasztóvédelemről szóló törvény 26. cikkének (1) bekezdése így rendelkezik:

„(1) Ha a [verseny- és fogyasztóvédelmi hivatal elnöke] megállapítja a 24. cikkben foglalt tilalom megsértését, határozatában kinyilvánítja, hogy a szóban forgó gyakorlat sérti a fogyasztók kollektív érdekét, és elrendeli annak megszüntetését [...]”.

5 — Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, hogy a verseny- és fogyasztóvédelemről szóló törvény 24. cikke (2) bekezdésének 1. pontja a 2009/22 irányelv által 2009. december 29-i hatállyal hatályon kívül helyezett és felváltott, a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló, 1998. május 19-i 98/27/EK európai parlamenti tanácsi irányelvet (HL L 166., 51. o.; magyar nyelvű kiadás 15. fejezet, 4. kötet, 43. o.) ültette át a lengyel jogba.

16. A verseny- és fogyasztóvédelemről szóló törvény 106. cikke (1) bekezdésének 4. pontja szerint:

„(1) A [verseny és fogyasztóvédelmi hivatal elnöke] határozatban pénzbírságot szabhat ki az eladóval vagy szolgáltatóval szemben, amelynek összege nem haladhatja meg a bírság kiszabásának évét megelőző gazdasági évben realizált árbevétel 10%-át, amennyiben az eladó vagy szolgáltató akár csak gondatlanságból is:

[...]

4) olyan gyakorlatot folytat, amely a 24. cikk értelmében sérti a fogyasztók kollektív érdekeit”.

2. A polgári perrendtartás

17. Az 1964. november 17-i Ustawa – Kodeks postępowania cywilnego (polgári perrendtartásról szóló törvény) (Dz. U. 2014, 101. alszám) alapjogvita időpontjában alkalmazandó változata (a továbbiakban: polgári perrendtartás) 479^{42. cikk}ének (1) bekezdése, 479^{43. cikk}e és 479^{45. cikk}ének (1)–(3) bekezdése szerint:⁶

„479^{42. cikk}

(1) A bíróság, amennyiben helyt ad a kérelemnek, ítélete rendelkező részében ismerteti a jogellenesnek ítélt általános szerződési feltételek tartalmát, és megtiltja használatukat.

479^{43. cikk}

A jogerős ítélet harmadik személyekkel szemben attól az időponttól kezdődően hatályos, amikor a jogellenesnek ítélt általános szerződési feltétel a 479^{45. cikk} 2. §-ában meghatározott nyilvántartásba bejegyzésre kerül.

479^{45. cikk}

(1) A kérelemnek helyt adó jogerős ítélet egy példányát a bíróság megküldi a [verseny- és fogyasztóvédelmi hivatal elnökének].

(2) A [verseny- és fogyasztóvédelmi hivatal elnöke] az (1) bekezdésben megjelölt ítéletek alapján vezeti a jogellenesnek ítélt általános szerződési feltételek nyilvántartását.

(3) A (2) bekezdésben említett nyilvántartás nyilvános”.

III – A tényállás és az alapeljárás, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések és a Bíróság előtti eljárás

18. 2011. november 22-i határozatával az Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (verseny- és fogyasztóvédelmi hivatal, Lengyelország, a továbbiakban: UOKiK) elnöke 21 127 lengyel złoty (PLN) (megközelítőleg 4940 euró) összegű pénzbírságot szabott ki a HK Zakład Usługowo Handlowy „Partner” Sp. z o.o-ra (a továbbiakban: HK Partner), amely többek között turisztikai szolgáltatások területén végez gazdasági tevékenységet. Ezt a határozatot többek között a verseny- és fogyasztóvédelemről szóló törvény 24. cikkének (1) bekezdése, 24. cikke (2) bekezdésének 1. pontja, valamint 106. cikke (1) bekezdésének 4. pontja alapján hozták, azzal az indokolással, hogy a HK

6 – Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, hogy a polgári perrendtartás 479^{42. cikk}ének (1) bekezdése, 479^{43. cikk}e és 479^{45. cikk}ének (1)–(3) bekezdése a 93/13 irányelvet ültette át a lengyel jogba.

Partner utazások értékesítésére vonatkozó olyan általános szerződési feltételekkel egyenértékű kikötéseket alkalmazott, amelyeket korábban jogellenesnek nyilvánítottak, majd a polgári perrendtartás 479^{45. cikk}ének (2) bekezdésében hivatkozott tisztességtelen kikötések nyilvántartásába (a továbbiakban: tisztességtelen kikötések nyilvántartása) bejegyezték.⁷

19. A HK Partner keresetet nyújtott be az UOKiK elnökének 2011. november 22-i határozata ellen a Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (varsói regionális bíróság – verseny- és fogyasztóvédelmi bíróság, a továbbiakban: SOKiK) előtt, e határozat megsemmisítését, másodlagosan pedig a pénzbírság csökkentését kérve. A SOKiK előtti eljárás során a HK Partner kettévált, amelynek következtében a felperes, a Biuro podrózy „Partner” Sp. z o.o. (a továbbiakban: Biuro podrózy Partner) átvette a HK Partner turisztikai tevékenységéhez kapcsolódó valamennyi jogát és kötelezettségét. A SOKiK 2013. november 19-i ítéletében elutasította a keresetet, mivel osztotta az UOKiK elnökének álláspontját, amely szerint a HK Partner által alkalmazott rendelkezések egyenértékűek a tisztességtelen feltételek nyilvántartásában szereplő feltételekkel.

20. A Biuro podrózy Partner fellebbezést nyújtott be a Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny-hoz (varsói fellebbviteli bíróság, polgári csoport, Lengyelország), amelyben kérte az UOKiK elnöke által 2011. november 22-én hozott határozat megsemmisítését, másodlagosan a SOKiK 2013. november 19-ítéletének hatályon kívül helyezését, valamint az ügy visszautalását e bíróság elé felülvizsgálat céljából.

21. A Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny, mivel kétségei voltak az uniós jog értelmezésével kapcsolatban, úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1. A fogyasztói érdekek védelme érdekében a [2009/22 irányelv] 1. és 2. cikkével összefüggésben értelmezett [93/13 irányelv] 6. cikke (1) bekezdésére és 7. cikkére tekintettel a jogerős bírósági ítélettel jogellenesnek minősített, és az általános szerződési feltételekben szereplő jogellenes kikötések nyilvántartásába bejegyzett rendelkezésekkel tartalmi szempontból megegyező általános szerződési feltételek alkalmazása az általános szerződési feltételekben szereplő jogellenes kikötések nyilvántartásába való bejegyzést eredményező eljárásban részt nem vevő szolgáltató vagy eladó vonatkozásában tekinthető-e olyan jogellenes cselekménynek, amely a nemzeti jog értelmében a fogyasztók kollektív érdekeit sértő gyakorlatot jelent, és amely ezért pénzbírság kiszabására jogosít fel a nemzeti közigazgatási eljárásban?

2. Az EUMSZ 267. cikk harmadik bekezdésére tekintettel az a másodfokú bíróság, amelynek fellebbezés tárgyában hozott határozatával szemben a Lengyel Köztársaság polgári perrendtartása szerinti felülvizsgálati kérelem lehetséges, olyan bíróság-e, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, vagy a felülvizsgálati kérelem elbírálására jogosult Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság, Lengyelország) ilyen bíróság?”

22. A Bíróságnak az EUMSZ 267. cikk harmadik bekezdésének értelmezésére vonatkozó egyértelmű ítélkezési gyakorlatára⁸ figyelemmel az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés nem vet fel új kérdéseket. Ennek megfelelően tehát kizárólag az egyetlen új, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdést kell vizsgálni.

7 — Megjegyzem, hogy a „tisztességtelen” kifejezés nem szerepel a lengyel szabályozásban, amely inkább a „jogellenes” megjelölést alkalmazza (lásd a jelen indítvány 14–17. pontját). Ugyanakkor feltételezhető, hogy a két kifejezés azonos jelentéssel bír, tekintve, hogy a lengyel szabályozást az uniós joggal összhangban fogadták el. A HK Partner által alkalmazott, vitatott kikötések az utasnak, azaz a fogyasztónak a saját, illetve eltartottjai hibájából bekövetkezett kár miatt terhelő felelősségére vonatkoznak, miközben a HK Partner kizárja saját felelősségét olyan események bekövetkezése esetén, mint amilyen az utas által igénybe nem vett szolgáltatások értéke visszatérítésének elmaradása. Például az egyik vitatott kikötés így szól: „a [HK Partner] nem téríti vissza azon szolgáltatások ellenértékét, amelyeket az utas neki felróható okból nem vesz igénybe.

8 — Lásd többek között: 2002. június 4-i Lyckeskog-ítélet (C-99/00, EU:C:2002:329, 16–19. pont); 2008. december 16-i Cartesio-ítélet (C-210/06, EU:C:2008:723, 75–79. pont).

23. A lengyel kormány, valamint az Európai Bizottság nyújtott be írásbeli észrevételeket. A lengyel kormány, valamint a Bizottság részt vett a 2016. március 9-én tartott tárgyaláson.

IV – Jogi elemzés

A – Előzetes megjegyzések

1. A lengyel fogyasztók tisztességtelen kikötésekkel szembeni védelmének rendszeréről

24. Előzetesen kicsit részletesebben meg kell vizsgálni a fogyasztók tisztességtelen kikötésekkel szembeni védelmére irányuló lengyel rendszert, amely a tisztességtelen feltételek vizsgálatának három módját tartalmazza, az egyedi, az *in abstracto* és a közigazgatási vizsgálatot.⁹

25. Az egyedi vizsgálatot a rendes bíróságok előtt a fogyasztók és az eladók vagy a szolgáltatók között folyamatban lévő, az egyedi szerződésekben szereplő kikötések tisztességtelen jellegének megállapítására irányuló eljárásokban folytatják. Az egyedi vizsgálatra vonatkozó bírósági határozat kizárólag az eljárás feleit kötelezi.

26. Ezzel szemben az *in abstracto* vizsgálatot egy, többek között a polgári perrendtartás 479^{42.} cikkének (1) bekezdésében, a 479^{43.} cikkében és a 479^{4.} cikkének (1)–(3) bekezdésében¹⁰ szabályozott különleges eljárás keretében egy különös hatáskörű bíróság, nevezetesen a SOKiK végzi. Ennek a vizsgálatnak, amely kizárólag az általános szerződési feltételekben szereplő kikötésekre irányul, a célja a tisztességtelen jellegű rendelkezések kiküszöbölése. A SOKiK értékelése a vitatott kikötés megszüvegezésén alapul, így független attól, ahogyan a kikötést az egyedi szerződésekben alkalmazzák.¹¹ A SOKiK-hoz fordulhat többek között minden fogyasztó, függetlenül attól, hogy a szerződés köti-e, vagy sem, a fogyasztók érdekeinek védelmére létrehozott nem kormányzati szervezetek, valamint az UOKiK elnöke.¹²

27. Amikor a SOKiK az *in abstracto* vizsgálat keretében dönt valamely általános szerződési feltételekben szereplő kikötés tisztességtelen jellegéről, a polgári perrendtartás 479^{42.} cikkének (1) bekezdése értelmében ítélete rendelkező részében ismerteti a vitatott rendelkezés tartalmát, és megtiltja annak használatát. Ezt követően a kérelemnek helyt adó jogerős ítéletet közzé kell tenni, és a tisztességtelennek ítélt feltételt a tisztességtelen kikötések UOKiK által vezetett nyilvántartásába be kell jegyezni. A lengyel kormány szerint, ha valamely kikötés bejegyzésre kerül ebbe a nyilvántartásba, nem lehet többé kijavítani, vagy a nyilvántartásból törölni.

9 — A lengyel rendszerre vonatkozó alábbi ismertetés a kérdést előterjesztő bíróság által nyújtott és a lengyel kormány által kiegészített tájékoztatáson alapul, amely nem tűnik vitatottnak. A lengyel rendszerrel összefüggésben lásd: Trzaskowski, R., *Skutki uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone i jego wpisu do rejestru w sferze przeciwdziałania praktykom naruszającym zbiorowe interesy konsumentów (art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.i.k.) w świetle orzecznictwa Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów*, Prawo w działaniu sprawy cywilne, 20/2014, 123. o. A lengyel fogyasztóvédelmi rendszert a 2015. augusztus 5-i Ustawa o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw (a verseny- és fogyasztóvédelemről szóló törvény és más törvények módosításáról szóló törvény; Dz. U. 2015, 1634. alszám) módosította. Ez a módosítás azonban csak 2016. április 17-én lépett hatályba, az ezen időpont előtt megindult eljárásokat a korábban hatályos szabályok szerint kell lefolytatni (e törvény 8. cikke).

10 — Lásd a jelen indítvány 17. pontját.

11 — A lengyel kormány szerint a SOKiK az *in abstracto* vizsgálat során a kérdéses kikötés „normatív tartalmát” állapítja meg.

12 — A polgári perrendtartás 479^{38.} cikke (1) és (2) bekezdésének megfelelően az *in abstracto* vizsgálatot a területi fogyasztóvédelmi biztos, illetve meghatározott feltételek teljesülése esetén azon külföldi szervezetek kezdeményezhetik, amelyek szerepelnek az általános szerződési feltételekben szereplő rendelkezések tisztességtelen jellegének megállapítására irányuló eljárás megindítására a tagállamokban jogosult szervezeteknek az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* közzétett listáján.

28. A közigazgatási vizsgálat a lengyel kormány szerint szorosan kapcsolódik az *in abstracto* vizsgálatához, mivel a SOKiK ítéleteinek végrehajtására irányul. A közigazgatási vizsgálat során ugyanis az UOKiK elnöke azt határozza meg, hogy a vitatott kikötés többek között tartalmában vagy a fogyasztókra kifejtett hatásában azonos, vagy egyenértékű-e valamely, a tisztességtelen feltételek nyilvántartásában bejegyzett szerződéses feltétellel. Az egyenértékűséghez nem szükséges, hogy az összehasonlított rendelkezések tartalma megegyezzen. Elegendő annak megállapítása, hogy a vitatott rendelkezés adott esetben megfelel a nyilvántartásba bejegyzett valamelyik rendelkezésnek. Az az eladó vagy szolgáltató, amelynek az általános szerződési feltételeiben szereplő kikötésre a közigazgatási vizsgálat kiterjed, általában nem jogosult vitatni a kérdéses kikötés adott körülmények közötti tisztességtelen jellegét, csupán a nyilvántartásba bejegyzett más kikötéssel való egyenértékűségét kérdőjelezheti meg.

29. Amennyiben az UOKiK elnöke megállapítja a verseny- és fogyasztóvédelemről szóló törvény 24. cikke (2) bekezdésének 1. pontjában¹³ szereplő tilalom megsértését, határozatában elrendeli a fogyasztók kollektív érdekeit sértő gyakorlat megszüntetését, és adott esetben e törvény 106. cikke (1) bekezdésének 4. pontja értelmében pénzbírságot szab ki az eladóval vagy a szolgáltatóval szemben.

30. Az UOKiK elnökének határozataira vonatkozó bírói felülvizsgálatokat első fokon a SOKiK, másodfokon a varsói fellebbviteli bíróság végzi.¹⁴ Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, hogy ennek a bírói felülvizsgálatnak a tárgya nem a vitatott rendelkezés tisztességtelen jellegének vizsgálata, az kizárólag annak megállapítására irányul, hogy e rendelkezés egyenértékű-e a tisztességtelen kikötések nyilvántartásába bejegyzett más rendelkezésekkel.

2. Az első előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés tartalmáról

31. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, hogy kétségek merültek fel a verseny- és fogyasztóvédelemről szóló törvény 24. cikke (2) bekezdése 1. pontjának és a polgári perrendtartás 479^{43. cikk}¹⁵ értelmezésével kapcsolatban, amely eltéréseket mutat mind az ítélezési gyakorlatban, mind a jogtudományban. A kérdést előterjesztő bíróság szerint e kérdésben két álláspont áll egymással szemben.

32. Az első álláspont szerint, amelyet az UOKiK elnöke képvisel az alapeljárásban, és amely a polgári perrendtartás 479^{43. cikk}¹⁶ének szó szerinti értelmezésén alapul, a SOKiK által az *in abstracto* vizsgálat során hozott határozatok a tisztességtelen feltételek nyilvántartásába történő bejegyzésük időpontjától kezdődően *erga omnes* hatállyal bírnak valamennyi eladóval és szolgáltatóval szemben¹⁶ (a továbbiakban: első értelmezési álláspont).

33. A második álláspont szerint, amelyet a kérdést előterjesztő bíróság és a lengyel kormány ismertetett, a SOKiK határozata, amely megállapítja valamely általános szerződési feltétel jogellenességét, csak az eljárásban tárgyalt konkrét rendelkezésre vonatkozik, és csak a jogvitában szereplő feleket köti.

13 — A verseny- és fogyasztóvédelemről szóló törvény 24. cikke (2) bekezdése 1. pontjának megfogalmazása szerint ez a tilalom „olyan általános szerződési feltételek alkalmazás[ára vonatkozik], amelyek bejegyzésre kerültek a [...] nyilvántartásba”. A lengyel kormány szerint a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) és a SOKiK ítélezési gyakorlatából ugyanakkor az következik, hogy az „egyenértékű” kikötéseket úgy tekintik, mint amelyek e cikknek megfelelően sértik a fogyasztók kollektív érdekeit.

14 — A továbbiakban semmisségi kérelmet is be lehet nyújtani a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) előtt.

15 — A kérdést előterjesztő bíróság ezzel kapcsolatban a 479^{43. cikk} (2) bekezdésére hivatkozik. Úgy vélem azonban, hogy itt egyértelműen elírás történt, mivel az említett (2) bekezdés nem szerepel a nemzeti jogra vonatkozóan a kérdést előterjesztő bíróság által szolgáltatott ismertetésben, sem a lengyel kormány, valamint a Bizottság észrevételeiben.

16 — Ezzel összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság különbséget tesz az egyes szerződéses rendelkezések tisztességtelen jellegét megállapító határozatok „szubjektív”, illetve „objektív” hatásai között, mivel az ítélet ezen előbbi hatásai azokra a személyekre is kiterjednek, akik nem vettek részt a SOKiK előtti eljárásban, ez utóbbiak pedig azt mutatják, hogy az ítélet mind az azonos, mind az egyenértékű rendelkezésekre is kihat.

34. A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a szóban forgó nemzeti rendelkezések pontos értelmezéséhez figyelembe kell venni az uniós jog előírásait, ez indokolja az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet. Konkrétabban a kérdést előterjesztő bíróság arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkével, valamint a 2009/22 irányelv 1. és 2. cikkével ellentétes-e az alkalmazandó lengyel szabályozás első értelmezési álláspontot követő értelmezése, nevezetesen, hogy az ilyen értelmezés megfelel-e az eladó vagy a szolgáltató meghallgatáshoz való alapvető jogának.

35. Noha nem a Bíróság feladata, hogy az EUMSZ 267. cikk alapján megindított eljárás keretében döntsön a belső jog rendelkezéseinek értelmezéséről, sem az, hogy válasszon a két értelmezési módszer között, vagy határozzon a belső jogi szabályoknak az uniós jogi normákkal való összeegyeztethetőségéről, mivel ezek kizárólag a kérdést előterjesztő bíróság feladatai, a Bíróság, amikor az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről határoz, hatáskörrel rendelkezik arra, hogy tájékoztassa a kérdést előterjesztő bíróságot minden olyan, az uniós jog értelmezésére vonatkozó szempontról, amely lehetővé teszi számára a belső jogszabályok uniós jogi rendelkezésekkel való összeegyeztethetőségének értékelését.¹⁷

36. E tekintetben emlékeztetek arra, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak a hatásköre keretei között mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy az alapeljárásban alkalmazandó nemzeti szabályokat az uniós jog szövege és célja alapján értelmezze, a teljes belső jog lehető legteljesebb mértékű figyelembevételével, és az e jogban elismert értelmezési módszerek alkalmazásával, annak érdekében, hogy biztosítsa a 93/13 irányelv teljes érvényesülését, és annak céljával összhangban álló eredményre jusson.¹⁸

37. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés megfogalmazásától függetlenül úgy vélem, hogy e kérdés vizsgálatánál a 93/13 irányelvet kell teljes egészében alapul venni, a Chartában – különösen annak a meghallgatáshoz való jogra vonatkozó 47. cikkében – foglalt előírások figyelembevételével. Ezzel kapcsolatban emlékeztetek arra, hogy a Bíróság, annak érdekében, hogy az előzetes döntéshozatalra kérdést előterjesztő bíróság részére hasznos választ adjon, figyelembe veheti a közösségi jog olyan normáit, amelyekre a nemzeti bíróság a kérelmében nem hivatkozott.¹⁹

38. Ennélfogva az első előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést véleményem szerint úgy kell értelmezni, hogy az arra irányul, hogy a 2009/22 irányelv 1. és 2. cikkével, valamint a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett 93/13 irányelvet úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely pénzbírság kiszabását írja elő a fogyasztókkal kötött szerződéseinek általános szerződési feltételeiben tisztességtelennek minősített, és e címen a nyilvántartásba bejegyzett kikötésekkel egyenértékűnek tekintett rendelkezéseket alkalmazó eladóval vagy szolgáltatóval szemben, annak ellenére, hogy ez utóbbi nem vett részt a nyilvántartásba bejegyzett rendelkezések tisztességtelen jellegének megállapítását eredményező eljárásban.

17 — Lásd: 2015. július 16-i CHEZ Razpredelenie Bulgaria ítélet (C-83/14, EU:C:2015:480, 62. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2014. november 26-i Mascolo és társai ítélet (C-22/13, C-61/13, C-63/13 és C-418/13, EU:C:2014:2401, 81. és 83. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

18 — Lásd ebben az értelemben: 2012. június 14-i Banco Español de Crédito ítélet (C-618/10, EU:C:2012:349, 72. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). A Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlata alapján úgy vélem, hogy a kérdést előterjesztő bíróság bizonyos mozgástérrel rendelkezik a vonatkozó nemzeti rendelkezések értelmezése során.

19 — Lásd: 2007. június 14-i Medipac-Kazantzidis ítélet (C-6/05, EU:C:2007:337, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

B – A 93/13 irányelv értelmezéséről

1. Általános megállapítások

39. A 93/13 irányelvvel létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó a szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van, mind tárgyalási lehetőségei, mind pedig tájékozottsági szintje tekintetében.²⁰ Ezzel összefüggésben az irányelv 6. és 7. cikke „megfelelő és hatékony eszközök” biztosítására kötelezi a tagállamokat annak érdekében, hogy megszüntessék a fogyasztói szerződésekben a tisztességtelen feltételek alkalmazását,²¹ és előírják, hogy a tisztességtelen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, ami a Bíróság megfogalmazása szerint „arra irányul, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei tekintetében a szerződés által megállapított formális egyensúlyt a szerződő felek egyenlőségét helyreállító, valódi egyensúllyal helyettesítse”²².

40. Nemigen lehet kétséges, hogy egy olyan rendszer, mint amelyet a lengyel szabályozás létrehozott, alkalmas a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosítására.²³ Azáltal, hogy az *in abstracto* vizsgálat keretében meghozott határozatok *erga omnes* hatállyal bírnak, és lehetőség van jelentős bírságok kiszabására²⁴ az eladókkal vagy szolgáltatókkal szemben, ez a rendszer hatékonyan és gyorsan akadályozza meg a tisztességtelennek ítélt rendelkezések, valamint az ezekkel azonos, a fogyasztókra hasonló negatív hatást kifejtő rendelkezések alkalmazását. Emellett ez a rendszer megakadályozza a jogszabály megkerülését a már tiltott kikötések kisebb, szövegezésbeli és stilisztikai módosításai révén.²⁵

41. Amint arra a lengyel kormány is hivatkozik, a 93/13 irányelv nem írja elő a tagállamoknak egy külön módszer használatát a tisztességtelen feltételek alkalmazásának megszüntetésére. A szerződéses feltételek tisztességtelen jellegének megállapításához fűződő joghatásokat sem pontosítja, mivel az irányelv a tagállamok eljárási autonómiájának elvén alapul. Ezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdése ennek megfelelően a saját nemzeti jogszabályok rendelkezéseire hivatkozik,²⁶ a 8. cikke pedig még az

20 — Lásd: 2016. április 14-i Sales Sinués és Drame Ba ítélet (C-381/14 és C-385/14, EU:C:2016:252, 22. pont); 2015. október 29-i BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731, 17. és 19. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Ezek alapján a Bíróság úgy határozott, hogy a nemzeti bíróság hivatalból köteles vizsgálni az irányelv hatálya alá tartozó szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, amennyiben a rendelkezésére állnak az e tekintetben szükséges jogi és ténybeli elemek. Lásd: 2016. április 21-i Radlinger és Radlingerová ítélet (C-377/14, EU:C:2016:283, 62. pont); 2009. június 4-i Pannon GSM ítélet (C-243/08, EU:C:2009:350, 35. pont); 2010 november 9-i VB Pénzügyi Lízing ítélet (C-137/08, EU:C:2010:659, 56. pont); 2013. március 14-i Aziz-ítélet (C-415/11, EU:C:2013:164, 46. pont). A nemzeti bíróság ezen kötelezettségének terjedelmére vonatkozóan lásd: 2012. június 14-i Banco Español de Crédito ítélet (C-618/10, EU:C:2012:349); 2016. február 18-i Finanzmadrid EFC ítélet (C-49/14, EU:C:2016:98); 2013. május 30-i Jörös-ítélet (C-397/11, EU:C:2013:340), valamint Sharpston főtanácsnok Radlinger és Radlingerová ügyre vonatkozó indítványa (C-377/14, EU:C:2015:769); Szpunar főtanácsnok Banco Primus ügyre vonatkozó indítványa (C-421/14, EU:C:2016:69).

21 — Lásd még a 93/13 irányelv negyedik és huszonegyedik preambulumbekendését.

22 — Lásd: 2015. október 29-i BBVA-ítélet (C-8/14, EU:C:2015:731, 18. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2013. február 21-i Banif Plus Bank ítélet (C-472/11, EU:C:2013:88, 20. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat) és 2013. március 14-i Aziz-ítélet (C-415/11, EU:C:2013:164, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). A Bíróság azt is megállapította, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkét azon nemzeti jogszabályokkal kell egyenértékűnek minősíteni, amelyek a nemzeti jogrendben a közrendi szabályok rangjával bírnak. Lásd e tekintetben: 2009. október 6-i Asturcom Telecomunicaciones ítélet (C-40/08, EU:C:2009:615, 52. pont); 2013. május 30-i Asbeek Brusse és de Man Garabito ítélet (C-488/11, EU:C:2013:341, 44. pont).

23 — A magas színvonalú fogyasztóvédelem biztosítására irányuló célkitűzést az EUMSZ 169. cikk (1) bekezdése és a Charta 38. cikke is elismeri.

24 — A verseny- és fogyasztóvédelemről szóló törvény 106. cikke (1) bekezdésének 4. pontja alapján a kiszabott büntetések felső határa az érintett eladó vagy szolgáltató árbevételének 10%-a. Lásd a jelen indítvány 16. pontját.

25 — A lengyel kormány hangsúlyozza, a tisztességtelen kikötések megszüntetése során az egyik legkomolyabb nehézséget az jelenti, hogy azok könnyen terjednek, illetve a többi eladó vagy szolgáltató könnyen átvetheti őket, és némi „kozmetikázás” után újra felhasználhatja azokat.

26 — Lásd ebben az értelemben: 2013. február 21-i Banif Plus Bank ítélet (C-472/11, EU:C:2013:88, 26. pont). A tagállamok eljárási szabályainak ugyanakkor kettős feltételnek kell megfelelniük: nem lehetnek kedvezőtlenebbek, mint a hasonló belső jog hatálya alá tartozó esetekre vonatkozó szabályok (egyenértékűség elve), és nem tehetik a gyakorlatban lehetetlenné vagy rendkívül nehézé az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását (tényleges érvényesülés elve). Lásd: 2013. február 21-i Banif Plus Bank ítélet (C-472/11, EU:C:2013:88, 25. pont); 2015. október 29-i BBVA-ítélet (C-8/14, EU:C:2015:731, 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

irányelvben foglalt szabályoknál szigorúbb nemzeti rendelkezések elfogadására vagy hatályban tartására is feljogosít.²⁷ Ez azonban nem eredményezi azt, hogy a tagállamok teljes szabadságot élveznek a tisztességtelen feltételekre vonatkozó rendelkezések elfogadása terén. Amint a 93/13 irányelv 8. cikkéből kiderül, ezeknek a rendelkezéseknek összhangban kell állniuk a Szerződésekkel.

42. Márpedig, a lengyel kormány álláspontjával ellentétben úgy vélem, hogy az első értelmezési módszerrel egyetértők által támogatott rendszer nem felel meg a 93/13 irányelvből eredő, a Chartával összefüggésben értelmezett követelményeknek. Ez a megállapítás a lengyel kormány és a Bizottság érveinek megválaszolását szolgáló alábbiakban előadott megfontolásokon alapul.

2. A tisztességtelen jelleg konkrét és egyenként történő értékeléséről

a) A 93/13 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése

43. A 93/13 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése alapján valamely, fogyasztói szerződésekben szereplő feltétel tisztességtelen jellegét „azon áruk vagy szolgáltatások természetének a figyelembevételével kell megítélni, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint a szerződés minden egyéb feltételére vagy egy olyan másik szerződés feltételeire, amelytől e szerződés függ”²⁸.

44. Így a tisztességtelen jelleg megítélése során a szerződéses rendelkezést nem lehet a szöveggörnyezetétől elkülöníteni. Ennek következtében ez az értékelés nem abszolút, inkább viszonylagos, mivel a szerződéskötést kísérő egyedi tényektől, például a szerződésben foglalt összes feltétel²⁹ együttes hatásától függ³⁰.

45. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatából az is kiderül, hogy a Bíróság nem dönthet az uniós jogalkotó által a tisztességtelen feltétel fogalmának meghatározásakor alkalmazott általános szempontoknak valamely egyedi feltételre való alkalmazásáról, amelyet az adott ügy körülményeire tekintettel kell vizsgálni, ami a nemzeti jogalkotó feladata.³¹

27 — Lásd még: 2012. április 26-i Invitel-ítélet (C-472/10, EU:C:2012:242, 40. pont), amelyben a Bíróság kiemeli, hogy valamely tisztességtelen kikötésnek a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésén alapuló érvénytelensége nem zárja ki a nemzeti szabályozások által előírt, más jellegű megfelelő és hatékony szankciók alkalmazását.

28 — Lásd még a 93/13 irányelv tizenötödik preambulumbekzdését, amely szerint „szükséges, hogy általános jelleggel rögzítsék azokat az ismérveket, amelyek alapján megítélik, hogy tisztességtelenek-e a szerződési feltételek”, valamint a tizenhatodik, tizennyolcadik és tizenkilencedik preambulumbekzdést, amelyek az ilyen ismérveknek tekintendő elemeket sorolják fel, többek között a jóhiszeműség követelményét, a szerződő felek alkupozíciójának erősségét, az áruk és szolgáltatások természetét, a szerződés elsődleges tárgyát és az ár/minőség viszonyt.

29 — Lásd: 2016. április 21-i Radlinger és Radlingerová ítélet (C-377/14, EU:C:2016:283, 95. pont).

30 — Lásd: 2013. február 21-i ítélet Banif Plus Bank ítélet (C-472/11, EU:C:2013:88, 41. pont); 2004. április 1-jei Freiburger Kommunalbauten ítélet (C-237/02, EU:C:2004:209, 21. és 22. pont); 2013. március 14-i Aziz-ítélet (C-415/11, EU:C:2013:164, 66. pont).

31 — Lásd: 2004. április 1-jei Freiburger Kommunalbauten ítélet (C-237/02, EU:C:2004:209, 22. pont); 2009. június 4-i Pannon GSM ítélet (C-243/08, EU:C:2009:350, 42. pont). Bár a Bíróság a 2000. június 27-i Océano Grupo Editorial és Salvat Editores ítéletében (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, 24. pont) korábban már kifejtette, hogy az eladó vagy szolgáltató által előzetesen megfogalmazott feltétel, amely szerint a szerződésből eredő valamennyi jogvita esetén az eladó vagy szolgáltató székhelye szerinti bíróság illetékes, megfelel mindazon szempontoknak, amelyek alapján a 93/13 irányelv értelmében véve tisztességtelennek tekinthető, az ezt követő ítélkezési gyakorlat alapján ebben az ügyben kivételes esetről van szó. Lásd: 2004. április 1-jei Freiburger Kommunalbauten ítélet (C-237/02, EU:C:2004:209, 22. és 23. pont), amelyben a Bíróság kifejtette, hogy az Océano-ügy „egy olyan rendelkezésre vonatkozik, „amely kizárólag az eladó vagy szolgáltató számára biztosít előnyt, anélkül hogy a fogyasztónak bármilyen ellentételezést nyújtana, és így a szerződés típusától függetlenül érinti a [93/13 irányelvben] a fogyasztó számára biztosított jogok tényleges védelmét. Így e rendelkezés tisztességtelen jellege a szerződés megkötésekor fennálló körülmények vizsgálata, valamint a szerződésre alkalmazandó nemzeti jogban az ilyen rendelkezéséhez kapcsolódó előnyök és hátrányok mérlegelése nélkül megállapítható”.

46. Ennek folytán egy szerződéses rendelkezés bizonyos feltételek között tisztességtelennek tekinthető, míg más körülmények esetén nem minősül annak,³² ilyen feltétel például a fogyasztó által fizetett ár.³³ A tisztességtelen jelleg értékelését befolyásolhatják a szerződésre alkalmazandó jog módosításai is.³⁴

47. Természetesen vannak nyilvánvalóan tisztességtelen szerződési feltételek is, ami megkönnyíti a bíróság számára, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése alapján anélkül folytassa le az értékelést, hogy megfosztaná ezen értékelést konkrét jellegétől. Az ilyen rendelkezések gyakran a fogyasztókra, illetve a szerződésekre vonatkozó nemzeti jogszabályok kötelező szabályaival is ellentétesek.

48. Egy olyan nemzeti bírósági határozat, amely általános módon megállapítja egy szerződéses rendelkezés tisztességtelen, vagy a kötelező szabályokkal ellentétes jellegét, precedensként természetesen jelentős közvetett hatást gyakorolhat azokra az eladókra vagy szolgáltatókra, amelyek a fogyasztókkal kötött szerződéseikben azonos vagy hasonló rendelkezéseket alkalmaznak, mivel várhatóan ezeket az eladókat vagy szolgáltatókat hasonlóképpen fogják megítélni a szerződéseikre vonatkozó bírói vizsgálat során. Mindazonáltal a tisztességtelen jelleg megítélése szerződésenként változik, az az egyedi körülményektől, valamint a szerződésre és a vitatott rendelkezésre alkalmazandó jogi környezettől függ.

49. Következésképpen véleményem szerint nehéz, ha nem éppen lehetetlen összeegyeztetni azt a szabályozást, amely általánosságban úgy rendelkezik, hogy az általános szerződési feltételekben szereplő kikötés tisztességtelen jellegének *in abstracto* eljárásban történő megállapítása egyszer és mindenkorra szól, a 93/13 irányelv 4. cikkének (1) bekezdésével, amely előírja, hogy a tisztességtelen jelleg értékelésének konkrétan kell lennie és az egyedi körülményekre kell épülnie.

b) A tisztességtelen feltételeknek a 93/13 irányelv mellékletében szereplő listájáról

50. A 93/13 irányelv mellékletében található az a lista, amely a 3. cikkének (3) bekezdése szerint „azoknak a feltételeknek a jelzésszerű és nem teljes felsorolását [tartalmazza], amelyek tisztességtelennek tekinthetők”³⁵.

32 — Lásd ehhez hasonlóan: Szpunar főtanácsnok Sales Sinués és Drame Ba egyesített ügyekre vonatkozó indítványa (C-381/14 és C-385/14, EU:C:2016:15, 72. pont és 46. lábjegyzet), amely megállapítja, hogy „egy szerződési feltétel nem lehet absztrakt módon tisztességtelen, hanem csupán konkrét körülmények között; vagy pedig lehet, hogy potenciálisan tisztességtelen, de egy konkrét helyzetben egyedileg megtárgyalták, és ezért az érintett fogyasztóra kötelező”.

33 — Példaként megemlítem, hogy egy olyan rendelkezés, amely a jelen ügyhöz hasonlóan kiköti, hogy egy utazási iroda nem téríti vissza a fogyasztó által neki felróható okból igénybe nem vett szolgáltatások ellenértékét, bizonyos körülmények között, például a fogyasztó által fizetett ár magas szintje esetén, tisztességtelennek tekinthető. Ha viszont a fogyasztó a szóban forgó szolgáltatás piaci árához képest jelentős árengedményben részesült, az ilyen rendelkezés tisztességtelen jellegének megítélése könnyen eltérően alakulhat. A 93/13 irányelv tizenkilencedik preambulumbekzdése alapján, noha az ár/minőség viszonyra a 4. cikk (2) bekezdése értelmében nem vonatkozhat a tisztességtelen jelleg megítélése, azonban figyelembe vehető más rendelkezések tisztességtelen jellegének értékelésénél.

34 — Lásd ebben az értelemben: 2004. április 1-jei Freiburger Kommunalbauten ítélet (C-237/02, EU:C:2004:209, 21. pont). Lásd még: Geelhoed főtanácsnok Freiburger Kommunalbauten ügyre vonatkozó indítványának (C-237/02, EU:C:2003:504) 30. pontját, amely szerint „az ugyanolyan típusú rendelkezések eltérő jogrendszerekben eltérő joghatást fejtenek ki”.

35 — A 93/13 irányelv tizenhetedik preambulumbekzdése szerint ezt a listát „a tagállamok bővíthetik vagy szűkíthetik saját nemzeti jogalkotásukban”. Lásd még: 2012. április 26-i Invitel-ítélet (C-472/10, EU:C:2012:242, 25. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2013. március 14-i Aziz-ítélet (C-415/11, EU:C:2013:164, 70. pont).

51. A Bizottság eredetileg a minden körülmények között tisztességtelennek tekintendő kikötések tényleges „fekete” listájának, majd a vélelmezetten tisztességtelennek tekinthető rendelkezések „szürke” listájának bevezetését javasolta. Ezeket az álláspontokat nem támogatta az Európai Unió Tanácsa, amely egy mindössze példálózó jellegű listát fogadott el.³⁶ A Bíróság megerősítette, hogy a „felsorolásban szereplő valamely feltételt nem kell szükségképpen tisztességtelennek tekinteni, és fordítva, egy ott nem szereplő feltétel tisztességtelennek minősíthető”³⁷.

52. A jogalkotónak a felsorolás jellegét illető választása számomra világosan mutatja azokat a nehézségeket, amelyek a minden körülmény között tisztességtelennek tekinthető rendelkezések meghatározása során felmerültek, még azon, a felsorolásban szereplő rendelkezések vonatkozásában is, amelyek a fogyasztó kárára létrehozott egyenlőtlenység tekintetében különösen problémásnak minősülnek.³⁸ Ez jelenik meg a felsorolás rugalmas megszövegezésében is.³⁹

c) A 93/13 irányelv 8. cikke értelmében a tisztességtelen kikötéseket tartalmazó nemzeti felsorolások elfogadásának lehetőségéről

53. Amennyiben valamely tagállam a 93/13 irányelv 8. cikkével összhangban „rendelkezéseket fogad el [...], [amelyek] a tisztességtelennek tekintendő szerződési feltételek felsorolását tartalmazzák”, az irányelv 8a. cikkének (1) bekezdése értelmében erről tájékoztatni köteles a Bizottságot.⁴⁰ Az ezen irányelv mellékletében szereplő jelzésszerű felsorolással ellentétben a 8. cikk alapján elfogadott nemzeti listák ellentmondásos hatással járhatnak, függetlenül attól, hogy „feketék” vagy „szürkék”.⁴¹

36 — Lásd: a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló tanácsi irányelvre vonatkozó 1990. július 24-i bizottsági javaslat (COM(90) 322 végleges) 2. cikkének 2. pontja és tizenkettedik preambulumbekkezdése, a Tanács 1992. szeptember 22-i közös álláspontjának 4. sz. módosítására vonatkozó felülvizsgált javaslat (COM(93) 11 végleges), valamint a Tanács közös álláspontjáról szóló, az Európai Parlamenthez címzett 1992. október 22-i bizottsági közlemény (SEC(92) 1944 végleges – SYN 285), mindkettő közzétéve: *Journal of Consumer Policy*, 1992, 15, 473–491. o. A megvizsgált javaslatának indoklásában a Bizottság előadja, hogy egy „fekete” lista elfogadása „bizonyos mértékig nem alkalmazható a mellékletben szereplő rendelkezések jelenlegi megfogalmazása mellett, különösen a számos rendelkezésben szereplő, nem kötelező kifejezések vonatkozásában”.

37 — Lásd: 2004. április 1-jei Freiburger Kommunalbauten ítélet (C-237/02, EU:C:2004:209, 20. pont); 2002. május 7-i Bizottság kontra Svédország ítélet (C-478/99, EU:C:2002:281, 20. pont). A Bíróság ez utóbbi, a 93/13 irányelv svéd jogba való átültetéséről szóló ítélete 21. pontjában úgy rendelkezett, hogy „az irányelv mellékletében szereplő felsorolásnak nem célja, hogy olyan jogokat biztosítson a fogyasztóknak, amelyek meghaladják az irányelv 3–7. cikkéből származó jogaikat. E felsorolás semmit sem változtat az irányelv által elérni kívánt, és a tagállamoknak előírt eredményen”. Lásd még: 2012. április 26-i Invitel-ítélet (C-472/10, EU:C:2012:242, 26. pont), ahol a Bíróság hozzátette, hogy „[n]oha a [...] melléklet nem olyan jellegű, hogy automatikusan és önmagában állapítja meg valamely vitatott kikötés tisztességtelen jellegét, mindazonáltal olyan alapvető elemnek minősül, amelyre a hatáskörrel rendelkező bíróság e kikötés tisztességtelenségére vonatkozó értékelését alapíthatja”.

38 — Ebben a felsorolásban többek között szerepelnek azok a rendelkezések, amelyek tárgya vagy hatása az, hogy kizárják vagy korlátozzák az eladó vagy szolgáltató jogi felelősségét a fogyasztónak az eladó vagy szolgáltató cselekménye vagy mulasztása által előidézett halála vagy testi sérülése esetén, kizárják vagy korlátozzák a fogyasztó törvényes jogait arra az esetre, ha az eladó vagy szolgáltató valamely szerződéses kötelezettségét egyáltalán nem, csak részben vagy hibásan teljesíti, engedélyezik az eladó vagy szolgáltató számára, hogy saját belátása szerint felbontsa a szerződést, ha ezt a lehetőséget nem biztosítják a fogyasztó számára, feljogosítják az eladót vagy szolgáltatót a szerződési feltételek egyoldalú megváltoztatására, kizárják vagy gátolják a fogyasztó jogainak érvényesítését peres eljárás kezdeményezése vonatkozásában, vagy más jogorvoslati lehetőség igénybe vételében.

39 — Így ez a felsorolás olyan kifejezéseket tartalmaz, mint „jogellenesen”, „aránytalanul magas összeg”, „ésszerű felmondási idő”, „komoly indok”, „túlzottan korai határidő”, „érvényes indok nélkül” és „lényegesen magasabb”, ami minden esetben lehetővé, sőt szükségessé teszi az egyedi értékelést. Lásd a 93/13 irányelv melléklete 1. pontjának b), e), g), h) és j)–l) alpontja.

40 — Emlékeztetek arra, hogy a 93/13 irányelv 8a. cikkében található, a Bizottság tájékoztatására irányuló kötelezettség kizárólag a 2014. június 13. után kötött szerződésekre vonatkozik. Lásd a jelen indítvány 4. lábjegyzetét. A 2011/83 irányelvre vonatkozó eredeti bizottsági javaslat a 93/13 irányelvet teljes egészében hatályon kívül helyezte volna (COM(2008) 614 végleges), és e javaslat 34. és 35. pontja egyszerre vezette volna be a minden körülmények között tisztességtelennek tekintendő kikötések „fekete” listáját, és azon kikötések „szürke” listáját, amelyeket akkor kell tisztességtelennek tekinteni, ha az eladó vagy szolgáltató nem bizonyítja ennek ellenkezőjét. A Bizottság álláspontját azonban a Tanács nem támogatta. Lásd többek között: a Tanács Főtitkársága által 2010. december 10-én készített feljegyzés „A” pontjában javasolt módosítások (2008/0196(COD)) és az Európai Parlament 2011. június 23-i jogalkotási állásfoglalása (HL 2012. C 390., 145. o.), ami az Európai Parlament által 2011. március 24-én elfogadott módosítások (HL 2012. C 247., 55. o.) helyébe lépett.

41 — A Bizottság a tárgyaláson megerősítette, hogy néhány tagállam élt a 93/13 irányelv 8. cikkében biztosított lehetőséggel, és nemzeti „fekete”, illetve „szürke” listákat fogadott el.

54. A 93/13 irányelv 8a. cikkének (1) bekezdésében szereplő „rendelkezéseket fogad el” kifejezés véleményem szerint ugyanakkor azt jelenti, hogy egy ilyen nemzeti listát törvényalkotás útján, azaz törvényben, vagy törvény alapján elfogadott közigazgatási rendelkezésekben kell szabályozni. Az ezen irányelv 8. cikkében és 8a. cikkének (1) bekezdésében bevezetett mechanizmus keretében így a jogalkotó pontosan meghatározza a tiltott, vagy vélelmezetten tisztességtelen kikötéseket, gondosan mérlegelve a különböző és gyakran egymással versengő érdekeket, és az említett rendelkezésekről tájékoztatja a Bizottságot. Megjegyzem, hogy a jogalkotási eljárás, amely lehetővé teszi az érdekelt felek bevonását, természeténél fogva általános és elvont szabályok elfogadására irányul.

55. Márpedig egy olyan szabályozás, mint amelyet az első értelmezésre irányuló álláspont támogatói javasolnak, ténylegesen nem a jogalkotót, hanem inkább a nemzeti bíróságokat jogosítja fel, hogy eseti alapon egy „fekete” listát hozzanak létre, amely alapján az azonos vagy egyenértékű rendelkezéseket szankcionálni lehet. Ebben az összefüggésben a tisztességtelennek ítélt rendelkezéseket egyesével bejegyzik a tisztességtelen kikötések nyilvántartásába, amelyet valójában az eladók és szolgáltatók dolgoznak ki. Ebből egyértelműen következik, hogy egy ilyen szabályozás nem hasonlítható össze a 93/13 irányelv felhatalmazása alapján elfogadott nemzeti listákkal.

56. Ráadásul az ilyen szabályozás nehezen egyeztethető össze a Charta 49. cikkében elismert bűncselekmények és büntetések törvényességének elvével, amely megköveteli, hogy a törvény világosan meghatározza a jogsértéseket és a hozzájuk kapcsolódó büntetéseket.⁴²

57. Tekintettel a tisztességtelen kikötések nyilvántartásába való bejegyzések jelentős és emelkedő számára,⁴³ ez a szabályozás az uniós jog alapelvei közé tartozó jogbiztonság elvével kapcsolatos kétségeket is felvet,⁴⁴ mivel az eladók és szolgáltatók nehezen tudják azonosítani a működésük jogi helyzetét, és előre látni a következményeket. Ezek a kétségek különösen komolyak a nyilvántartásba bejegyzett kikötésekkel csupán „egyenértékű” rendelkezések használata miatt kiszabott büntetésekkel kapcsolatban.⁴⁵

3. Az eladó vagy szolgáltató meghallgatáshoz való jogáról

58. Mivel szorosan kapcsolódik az egyes szerződéses kikötések tisztességtelen jellegének megítélésére vonatkozóan alábbiakban kifejtésre kerülő megfontolásokhoz, felmerül a kérdés, hogy az eladó vagy szolgáltató jogosult-e megcáfolni a fogyasztókkal megkötött szerződéseiben alkalmazott kikötések tisztességtelen jellegét.

42 — Lásd: 2011. március 31-i Aurubis Bulgaria ítélet (C-546/09, EU:C:2011:199, 42. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), amely kiegészítő hozzáadott értékadó (héta) tartozásra vonatkozó késedelmi kamat kiszabására vonatkozik.

43 — A Bizottság szerint több mint 6300 rendelkezést jegyeztek már be a tisztességtelen kikötések nyilvántartásába, ezek közül 300-at 2015 júliusa és 2016. március közepe között.

44 — Lásd 2011. december 8-i France Télécom kontra Bizottság ítélet (C-81/10 P, EU:C:2011:811, 100. pont). A 93/13 irányelvvvel összefüggésben lásd: 2002. május 7-i Bizottság kontra Svédország ítélet (C-478/99, EU:C:2002:281, 18. pont).

45 — Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből nem derül ki, hogy a polgári perrendtartás 479⁴³ cikkében szabályozott *erga omnes* hatályt *visszamenőlegesen*, vagyis az érintett rendelkezés tisztességtelen jellegét megállapító bírósági határozat előtt megkötött szerződésekre is alkalmazni kell-e. Amennyiben ez a helyzet, az még inkább megerősíti a jogbiztonság elvével kapcsolatos aggodalmaimat.

59. A 93/13 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének *a contrario* értelmezéséből következik, hogy valamely szerződéses feltétel nem tekinthető tisztességtelennek, ha egyedileg tárgyalták meg.⁴⁶ Ezzel összefüggésben ezen irányelv 3. cikke (2) bekezdésének harmadik albekezdése előírja, hogy a bizonyítás azt az eladót vagy szolgáltatót terheli, amelyik arra hivatkozik, hogy valamely szabványfeltételt egyedileg megtárgyaltak. Ebből arra következtetnek, hogy a 93/13 irányelv legalább annak bizonyítására feljogosítja az eladót vagy a szolgáltatót, hogy a vitatott rendelkezést egyedileg megtárgyalták, és az ezáltal az adott egyedi esetben az irányelv értelmében nem lehet tisztességtelen.

60. Úgy vélem, hogy az eladót vagy szolgáltatót a 93/13 irányelv 3. cikke (2) bekezdésének harmadik albekezdése alapján megillető, a bizonyítási kötelezettség teljesítésének érdekében érvek és bizonyítékok előadására irányuló jog egy, a Charta 47. cikkéből – amellyel összefüggésben kell a 93/13 irányelvet értelmezni – eredő általánosabb és szélesebb körű jogosultság része.⁴⁷

61. A Charta 47. cikke valamennyi személynek⁴⁸ biztosítja a hatálya alá tartozó helyzetekben⁴⁹ a meghallgatáshoz való jogot mind a közigazgatási, mind a bírósági eljárásban.⁵⁰ A Bíróság szavaival élve ez a jog azt a lehetőséget foglalja magában, hogy hasznos és hatékony módon ismertesse álláspontját minden olyan határozat meghozatala előtt, amely az érdekeit hátrányosan érintheti, annak érdekében, hogy az illetékes hatóság megfelelően figyelembe vehesse az összes releváns körülményt.⁵¹ Ez természetesen érvényes az eladóval vagy a szolgáltatóval szemben bírságot kiszabó határozatra is.

62. Az olyan bírósági felülvizsgálat esetén, mint amilyen a szóban forgó szabályozásban szerepel, az eladó vagy szolgáltató meghallgatáshoz való joga két elkülönült funkciót tölt be. Elsőként lehetőséget biztosít az eladó vagy a szolgáltató számára, hogy bizonyítsa, hogy a szerződés megkötését kísérő sajátos körülmények eltértek az azonos vagy egyenértékű rendelkezés tisztességtelen jellegének megállapítására irányuló korábbi eljárásban már értékeltektől. Másodsor, a meghallgatáshoz való jog lehetővé teszi az eladó vagy szolgáltató számára, hogy olyan ténybeli vagy jogi alapokra hivatkozzon, amelyeket valamilyen okból nem említettek a korábbi *in abstracto* eljárásban, és kijavíthatják az ezen eljárásban elkövetett hibákat.⁵²

63. Mindebből arra következtetnek, hogy az eladó vagy a szolgáltató meghallgatáshoz való joga a 93/13 irányelv keretében nem korlátozható arra a kérdésre, hogy a vitatott rendelkezés egyedi megállapodás tárgya volt-e, ezzel szemben magában kell foglalnia valamennyi, az e rendelkezés tisztességtelen jellegének az irányelv 4. cikke (1) bekezdése szerinti megállapítása szempontjából releváns tényezőt.⁵³

46 — Lásd még a 93/13 irányelv tizenkettedik preambulumbekzdését. A Bizottság eredetileg azt javasolta, hogy mind a típusrendelkezésekre, mind az egyedileg megtárgyalt rendelkezésekre is alkalmazni kelljen az irányelvet. Lásd a Bizottság 1990. július 24-i javaslatát (COM(90) 322 végleges) és az Európai Parlament véleményének 9. módosítására vonatkozó, 1991. november 20-i jogalkotási állásfoglalást (HL 1991. C 326., 108. o.).

47 — Emlékeztetnek arra, hogy a tagállamok a 93/13 irányelvben előírtaknál szigorúbb rendelkezések elfogadásakor kötelesek tiszteletben tartani a Szerződést, ideértve a Charta által biztosított alapvető jogokat is, amint az egyébként ezen irányelv 8. cikkéből következik.

48 — A „valamennyi személynek” kifejezés mutatja, hogy ez a jog mind a természetes, mind a jogi személyeket megilleti. Lásd többek között: 2010. december 22-i DEB-ítélet (C-279/09, EU:C:2010:811, 59. pont); 2012. június 13-i GREP-végzés (C-156/12, nem tették közzé, EU:C:2012:342, 38. pont).

49 — Megjegyzem, hogy a jelen ügyben kétségkívül alkalmazni kell a Chartát, tekintettel annak 51. cikke (1) bekezdésére.

50 — A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a meghallgatáshoz való jogot jelenleg nemcsak a Charta 47. és 48. cikke írja elő, amely biztosítja a védelemhez való jognak és a tisztességes eljáráshoz való jognak a tiszteletben tartását minden bírósági eljárásban, hanem a Charta 41. cikke is, amely a megfelelő ügyintézéshez való jogot garantálja. Lásd: 2012. november 22-i M.-ítélet (C-277/11, EU:C:2012:744, 81. és 82. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Bár a Charta 41. cikkének nem a tagállamok, hanem kizárólag az uniós intézmények, szervek és hivatalok a címzettjei, a megfelelő ügyintézéshez való jog ezzel szemben szerves részét képezi a védelemhez való jog tiszteletben tartásának, amely az uniós jog általános elvének minősül. Lásd: 2014. december 11-i Boudjlida-ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431, 32–34. és 40. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

51 — Lásd ebben az értelemben: 2014. december 11-i Boudjlida-ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431, 36. és 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2016. március 17-i Bensada Benallal ítélet (C-161/15, EU:C:2016:175, 33. pont). A kontradiktórium eljárás elve, amely szorosan kapcsolódik a meghallgatáshoz való joghoz, szintén az uniós jog általános elve. Lásd: 2013. február 21-i Banif Plus Bank ítélet (C-472/11, EU:C:2013:88, 29. és 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

52 — Lásd ebben az értelemben: 2014. december 11-i Boudjlida-ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431, 37. pont).

53 — Ezzel szemben a 93/13 irányelv 3. cikke (2) bekezdése harmadik albekezdésének szövegezése értelmében az egyedi megállapodások tárgyukörére korlátozódik az a különös szabály, mely szerint a bizonyítás az eladót vagy a szolgáltatót terheli.

Így az eladó vagy a szolgáltató számára lehetőséget kell biztosítani annak bizonyítására – például annak bemutatásával, hogy a káros hatást ugyanezen szerződés más rendelkezései, vagy a fogyasztó részére nyújtott árcsökkentés ellensúlyozza –, hogy a vitatott rendelkezés az adott körülmények között nem idéz elő jelentős egyenlőtlenséget a fogyasztó kárára.⁵⁴

64. A kérdést előterjesztő bíróság és a lengyel kormány által adott tájékoztatás alapján úgy vélem, hogy az első értelmezési módszeren alapuló szabályozás nem veszi kellőképpen figyelembe az eladó vagy a szolgáltató meghallgatáshoz való jogát, mivel ez utóbbinak nincs lehetősége sem a közigazgatási, sem a SOKiK és a Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny (varsói fellebbviteli bíróság, polgári tanács) előtti bírósági vizsgálat során arra, hogy az adott körülmények között a vitatott rendelkezés tisztességtelen jellegének hiányára hivatkozzon, és erre vonatkozó bizonyítékokat mutasson be.⁵⁵ Amint arra a kérdést előterjesztő bíróság rámutat, ezek az eljárások nem magának a vitatott rendelkezésnek a tisztességtelen jellegét vizsgálják, hanem kizárólag azt, hogy ez a rendelkezés azonos, vagy egyenértékű-e a tisztességtelen kikötések nyilvántartásába bejegyzett rendelkezések valamelyikével.

65. Noha nem zárható ki, amint arra a lengyel kormány rámutatott, hogy a nemzeti bíróságok a vitatott rendelkezés és a tisztességtelen kikötések nyilvántartásába bejegyzett kikötések egyenértékűségének vizsgálata során figyelembe veszik a 93/13 irányelv 4. cikkének (1) bekezdésében említett szempontokat is,⁵⁶ az értékelésnek ugyanakkor minden körülmény között kizárólag e két kikötés azonosságának vagy egyenértékűségének megállapítására kell irányulnia,⁵⁷ és az eladó vagy a szolgáltató nem vonhatja kétségbe magának a vitatott kikötés tisztességtelen jellegét az adott körülményekre – köztük a vitatott rendelkezés egyedi megtárgyalására, vagy az *in abstracto* vizsgálat során nem említett, új érvekre – hivatkozva. Ebben a szabályozásban nagymértékben korlátozott az eladót vagy a szolgáltatót a Charta 47. cikke alapján megillető jog.⁵⁸

66. Ezzel párhuzamosan a bírósági vizsgálatot lefolytató bíróság hatásköre erősen korlátozott, ami önmagában is kérdéseket vet fel a Charta 47. cikke által megkövetelt „hatékony jogorvoslat” vonatkozásában.⁵⁹ Ráadásul az ilyen szabályozás sérti a fogyasztó azon jogát is, hogy lemondjon arról, hogy eltekintsenek a tisztességtelen feltétel alkalmazásától.⁶⁰

67. A Charta 52. cikke (1) bekezdésének megfelelően a meghallgatáshoz való jog valóban korlátozható, feltéve hogy a korlátozás a szóban forgó intézkedés által elérni kívánt közérdekű céloknak megfelel, és nem sérti az arányosság elvét.⁶¹ Ezzel kapcsolatban a lengyel kormány álláspontom szerint jogosan hivatkozik arra, hogy a nemzeti szabályozás a jogellenes rendelkezések piaci helyzetekben való használatának gyors és hatékony megszüntetésére, és a különböző eladók vagy vállalkozók által alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő rendelkezések egyenértékűségére vonatkozó bírósági eljárások megsokszorozódásának elkerülésére irányul.⁶²

54 — Lásd a jelen indítvány 93/13 irányelv tizenkilencedik preambulumbekzdésére vonatkozó 33. lábjegyzetét.

55 — Lásd ebben az értelemben: Trstenjak főtanácsnok Invitel-ügyre vonatkozó indítványának (C-472/10, EU:C:2011:806) 60. pontját. Ezzel az ügygel részletesebben foglalkozik a jelen indítvány 77–83. pontja.

56 — A lengyel kormány példaként megemlíti, hogy a Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny (varsói fellebbviteli bíróság, polgári tanács) egy adott esetben vitatta a vizsgált és a nyilvántartásba bejegyzett rendelkezések egyenértékűségét, noha megszüvegezésük nagyfokú hasonlóságot mutatott.

57 — Lásd a jelen indítvány 30. pontját.

58 — A lengyel kormány arra hivatkozik, hogy az *in abstracto* vizsgálat során megvalósuló értékelés éppen elég elvont, és ebből következően független az egyedi körülményektől, és még ha a vitatott rendelkezést alkalmazó valamennyi eladó vagy szolgáltató gyakorolhatná is a meghallgatáshoz való jogát a bejegyzést megelőző *in abstracto* vizsgálatban, ez semmilyen hatással nem volna ezen eljárás kimenetelére. Ezzel kapcsolatban megjegyzem, hogy az eladó vagy a szolgáltató meghallgatáshoz való jogával kapcsolatos aggodalmaim nem annyira az *in abstracto* eljárásra, sokkal inkább más eladók és szolgáltatók kereskedelmi gyakorlatának ezt követő bírósági és a közigazgatási vizsgálatára irányulnak.

59 — Lásd még: 1986. május 15-i Johnston-ítélet (222/84, EU:C:1986:206, 19. pont), amelyben a Bíróság úgy határozott, hogy a hatáskörrel rendelkező bíróság előtti hatékony jogorvoslatához való jog az uniós jog általános elvének minősül.

60 — Lásd e tekintetben: 2016. április 14-i Sales Sinués és Drame Ba ítélet (C-381/14 és C-385/14, EU:C:2016:252, 40. pont).

61 — Lásd ebben az értelemben: 2014. december 11-i Boudjlida-ítélet (C-249/13, EU:C:2014:2431, 43. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

62 — Lásd még a jelen indítvány 40. pontját, ideértve a 25. lábjegyzetet is.

68. Márpedig ezek a megfontolások, noha minden bizonnyal érvényesek, számomra nem indokolják az eladók vagy szolgáltatók meghallgatáshoz való jogának a polgári perrendtartás 479^{43. cikk}ének és a verseny- és fogyasztóvédelemről szóló törvény 24. cikke (2) bekezdése 1. pontjának az első értelmezési álláspont szerinti értelmezésén alapuló rendkívül súlyos korlátozását, figyelembe véve az e törvény 106. cikke (1) bekezdésének 4. pontja alapján az eladóval vagy szolgáltatóval szemben kiszabható pénzbírságok nem elhanyagolható mértékét is.⁶³

69. A rendelkezések tisztességtelen kikötések nyilvántartásába történő bejegyzésének végleges jellege is alátámasztja azon következtetést, mely szerint a szóban forgó nemzeti rendelkezés az első álláspont szerinti értelmezésben nem felel meg az arányosság elvének.⁶⁴

70. A Bizottság állításának megfelelően úgy tűnik, hogy párhuzamosan többféle olyan intézkedés áll rendelkezésre, amelyek megkönnyítik a fogyasztók hatékony védelmét a tisztességtelen kikötésekkel szemben, miközben biztosítják az eladó vagy a szolgáltató számára a meghallgatáshoz való jogot. Így nem lehet megakadályozni a tagállamokat abban, hogy olyan intézkedéseket vezessenek be, amelyek vélelmet alakítanak ki bizonyos, használatuk esetén szankcionálható általános szerződési feltételek tisztességtelen jellege mellett,⁶⁵ kivéve, ha az eladó vagy a szolgáltató a közigazgatási vagy bírósági eljárás keretében bizonyítja, hogy az adott körülmények között a rendelkezések nem tisztességtelenek, például igazolja, hogy azok egyedi megállapodás tárgyát képezték.

71. Másrészt az *erga omnes* hatály hiánya nem jelenti azt, hogy valamely általános szerződési feltételekben szereplő rendelkezés tisztességtelen jellegének megállapítása a továbbiakban nem bír majd elrettentő hatással, mivel a többi eladó és szolgáltató jellemzően tartózkodni fog a hasonló feltételek alkalmazásától.⁶⁶

63 — Lásd a jelen indítvány 24. lábjegyzetét.

64 — A tárgyaláson a lengyel kormány megerősítette, hogy a tisztességtelen kikötések nyilvántartásába bejegyzett rendelkezést sem javítani, sem törölni nem lehet.

65 — E tekintetben a Bizottság kifejti, hogy ezzel ellentétben a lengyel szabályozás a megdönthetetlen vélelemmel azonos hatállyal bírhat. Ez a leírás nem tűnik teljes egészében helyénvalónak, mivel a polgári perrendtartás 479^{43. cikke} az *in abstracto* vizsgálat keretében hozott határozatok hatályának meghosszabbítása révén ténylegesen egyenértékű a nyilvántartásba bejegyzett rendelkezésekkel azonos, vagy egyenértékű rendelkezések használatának teljes tilalmával (nem pedig pusztán a jogellenes jellegükre vonatkozó vélelemmel).

66 — Lásd ebben az értelemben: a Bizottság 2012. november 6-i jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló 2009/22/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv alkalmazásáról (COM(2012) 635 végleges, 3.1 rész), amely megjegyzi, hogy „számos érdekelt fél esetében az a lehetőség, hogy adott esetben indíthatnak jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást, már önmagában is elrettentő hatású a jogszabályokat megsértőkkel folytatott tárgyalások során. Másfelől bizonyos esetekben, ha a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás sikeres, és kimondják, hogy az adott kereskedő gyakorlata jogsértő, a többi kereskedő jellemzően tartózkodik a hasonló gyakorlatok alkalmazásától még akkor is, ha jogilag rájuk nem kötelező a határozat.”

C – A jogsértés megszüntetésére irányuló közérdekű keresetekről

1. A 93/13 irányelv 7. cikkének (2) és (3) bekezdéséről

72. Amint a Bizottság előadja, a 93/13 irányelv 7. cikke (2) és (3) bekezdésében feljogosít a jogsértés megszüntetésére irányuló közérdekű keresetek benyújtására, amelyek ténylegesen túllépnek a szerződéses kapcsolaton, mivel függetlenek minden konkrét egyéni jogvitától, és bármely, a fogyasztóvédelem tekintetében jogos érdeklélssel rendelkező személy vagy szervezet megindíthatja azokat.⁶⁷ Amint azt az irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében szereplő, a „7. cikk sérelme nélkül” kifejezés mutatja, az ugyanezen irányelv 7. cikkének (2) bekezdésben említett keresetek az egyéni keresetekhez képest kiegészítő jellegűek.⁶⁸

73. Az irányelv 7. cikkének (2) bekezdése megelőzésre és visszatartásra szolgáló *in abstracto* vizsgálatot ír elő,⁶⁹ amely annak megítélésére irányul, hogy „a fogyasztókkal kötendő szerződésekben általános használatra kidolgozott szerződési feltételek tisztességtelenek-e”, míg ugyanezen irányelv 7. cikkének (3) bekezdése lehetővé teszi, hogy ez utóbbi 7. cikke (2) bekezdésében említett keresetek elkülönítve vagy együttesen indíthatók az azonos gazdasági ágazathoz tartozó több eladó és szolgáltató, illetve szakmai szövetségük ellen.

74. A Bíróság ítélkezési gyakorlatából következik, hogy az egyéni és közérdekű keresetek célja és joghatásai a 93/13 irányelv keretében eltérőek.⁷⁰ Emellett, a 93/13 irányelv huszonharmadik preambulumbekkezdése szerint a közérdekű keresetek nem járnak együtt „az egyes gazdasági ágazatokban alkalmazott általános feltételek előzetes ellenőrzésével”. Ebből arra következtettek, hogy a közérdekű kereset elbírálására irányuló eljárás keretében lefolytatott előzetes vizsgálat nem döntheti előre a más felekre vonatkozó egyéni eljárás keretében megvalósításra kerülő utólagos vizsgálat eredményét,⁷¹ ami ténylegesen kizárja a közérdekű keresetek tárgyában meghozott határozatok hatályának a kiterjesztését az eljárásban részt nem vevő eladókra vagy szolgáltatókra.⁷²

75. Ezt a következtetést megerősíti a 93/13 irányelv 7. cikkének (3) bekezdésében található kiegészítés. Így véleményem szerint értelmetlen volna a több felet egyesítő eljárások bevezetésének lehetővé tétele e bekezdés alapján, ha az ugyanezen irányelv 7. cikkének (2) bekezdésében szereplő közérdekű keresetek tárgyában hozott határozatok már kötelező erővel kötnének minden eladót és szolgáltatót. Ezen

67 – Lásd: 2016. április 14-i Sales Sinués és Drame Ba ítélet (C-381/14 és C-385/14, EU:C:2016:252, 29. pont); 2012. április 26-i Invitel-ítélet (C-472/10, EU:C:2012:242, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), amelyben a Bíróság kifejtette, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló közérdekű kereseteket akkor is meg lehet indítani, „ha azokat a kikötéseket, amelyek alkalmazásának megtiltását kérték, meghatározott szerződésekben nem használták”.

68 – Lásd ehhez hasonlóan: Szpunar főtanácsnok Sales Sinués és Drame Ba egyesített ügyekre vonatkozó indítványa (C-381/14 és C-385/14, EU:C:2016:15, 56. pont).

69 – Lásd: 2012. április 26-i Invitel-ítélet (C-472/10, EU:C:2012:242, 37. pont).

70 – Lásd: 2016. április 14-i Sales Sinués és Drame Ba ítélet (C-381/14 és C-385/14, EU:C:2016:252, 30. pont). Noha a közérdekű keresetek függetlenek minden konkrét egyéni jogvitától, a fogyasztó jogosult arra, hogy „az ügyét jellemző valamennyi körülményt figyelembe vegyék” (2016. április 14-i Sales Sinués és Drame Ba ítélet, C-381/14 és C-385/14, EU:C:2016:252, 40. pont).

71 – Lásd ebben az értelemben: Szpunar főtanácsnok Sales Sinués és Drame Ba egyesített ügyekre vonatkozó indítványának (C-381/14 és C-385/14, EU:C:2016:15) 56. és 72. pontját, az 56. pontjában megállapítja, hogy „a jogsértés megszüntetése iránti közérdekű keresetek nem helyettesíthetők és nem akadályozhatják az egyéni kereseteket, 72. pontjában pedig kifejti, hogy „a közérdekű eljárásban hozott határozat nem kell, hogy közvetlenül érintse azt a fogyasztót, aki úgy dönt, hogy egyénileg lép fel, még ha az egyéni kereset folytán eljáró bíróság e határozatot szem előtt is fogja tartani”.

72 – Valóban, amint azt a Bizottság a tárgyaláson megerősítette, más tagállamban nem léteznek a jelenlegi ügyben szereplőhöz hasonló szabályozások, amelyek előírja, hogy a szerződéses rendelkezések tisztességtelen jellegét megállapító bírósági határozatok *erga omnes* hatállyal bírnak. Lásd még: a 2008 és 2012 között nemzetközi kutatók által a Bizottság részére kidolgozott *Compendium du droit de la consommation, analyse comparative* (a fogyasztói jog összefoglalása, összehasonlító elemzés) (*EC Consumer Law Compendium*) (http://www.eu-consumer-law.org/index_fr.cfm). Az Ebers, M. által készített, a 93/13 irányelv nemzeti jogba történő átültetéséről szóló 2. C. rész VI. fejezet 3. pontjának c) alpontjából kiderül, hogy a közérdekű keresetek tárgyában hozott bírói, illetve közigazgatási határozatok a tagállamok többségében csak azokat az eladókat vagy szolgáltatókat köti, amelyek a perben félként vettek részt. Lásd még a 84. lábjegyzetet.

irányelv előkészítő munkái is azon értelmezés mellett szólnak, mely szerint a 7. cikk (2) és (3) bekezdésében meghatározott, jogsértés megszüntetésére irányuló közérdekű kereset elbírálására irányuló eljárásokban hozott határozatok kizárólag az adott kollektív kereset elbírálására irányuló eljárásban szereplő feleket kötik.⁷³

76. Vitathatatlan, hogy az általános szerződési feltételekben szereplő, egyedileg ritkán megtárgyalt kikötések nemzeti bíróságok általi értékelése a közérdekű és az egyéni keresetek elbírálására irányuló eljárások keretében gyakran hasonló, sőt akár azonos, annak ellenére, hogy a felek nem ugyanazok a két esetben. Következésképp a közérdekű kereset tárgyában hozott határozat meghatározó precedenssé válik az azonos vagy egyenértékű kikötésre vonatkozó későbbi egyéni kereset elbírálása során, akár vélelmet is létrehozhat e rendelkezés tisztességtelen jellegére vonatkozóan. Mindazonáltal az az eladó vagy szolgáltató, amely nem vett részt a közérdekű kereset alapján indult eljárásban, nem fosztható meg az őt a 93/13 irányelv 3. cikke (2) bekezdésének harmadik albekezdése és a Charta 47. cikke alapján megillető lehetőségtől, hogy egyéni kereset keretében megdöntse ezt a vélelmet.

2. Az Invitel-ítélet hatályáról

77. Miként arra a lengyel kormány és a Bizottság is rámutat, a Bíróság az Invitel-ítéletben kimondta, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését ezen irányelv 7. cikkének (1) és (2) bekezdésével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes valamely általános szerződési feltétel tisztességtelen jellegét az irányelv 7. cikkének (1) és (2) bekezdése alapján jogsértés megszüntetését célzó közérdekű kereset elbírálására irányuló eljárásban megállapító határozat hatályának kiterjesztése „valamennyi, ugyanezen [általános szerződési feltétel] alkalmazó szerződést megkötő fogyasztó[ra] – a jogsértő magatartás abbahagyására való kötelezés iránti eljárásban részt nem vevő fogyasztókat is beleértve”.⁷⁴

78. Ez az eredmény egyáltalán nem meglepő, sokkal inkább a jogsértés megszüntetésére irányuló közérdekű keresetek természetének és céljának velejárója. Amikor egy közérdekű kereset elbírálására irányuló eljárásban egy szerződéses kikötést semmissé és tiltottá nyilvánítottak, természetesen biztosítani kell, hogy az érintett eladó vagy szolgáltató egyetlen szerződésében se használja többé ugyanazokat az általános szerződési feltételeket, köztük a tisztességtelennek ítélt rendelkezést. Ennek hiányában a 93/13 irányelv 7. cikkének (2) és (3) bekezdésében szereplő jogsértés megszüntetésére irányuló közérdekű keresetek elveszítenék a hatékony érvényesülésüket.

79. Az Invitel-ítélet 40. pontjában a Bíróság helyesen mutatott rá, hogy valamely tisztességtelen kikötés érvénytelenségének az ugyanezen általános szerződési feltételeket alkalmazó szerződést megkötő valamennyi fogyasztóval szembeni alkalmazása „biztosítja, hogy e fogyasztókra nézve nem jelent kötelezettséget az említett kikötés”, a Bíróság ezzel a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésére hivatkozott,⁷⁵ amely szerint a tagállamok kötelesek – a Bíróság szavaival élve – „valamennyi, a nemzeti jog értelmében [az általános szerződési feltételek valamely kikötése tisztességtelen jellegének megállapításából] eredő következményt meghatározni”, avégett, e feltétel ne jelentsen kötelezettséget a fogyasztóra nézve.⁷⁶

80. Véleményem szerint kétségtelen, hogy ez az ítélkezési gyakorlat nem ültethető át a jelen ügyre.

73 — A Bizottság 1990. július 24-i eredeti javaslata (COM(90) 322 végleges) nem tartalmazott semmiféle, az elfogadott 93/13 irányelv 7. cikkének (3) bekezdéséhez hasonló rendelkezést. Ezt a bekezdést a Bizottság 1992. március 4-i módosított javaslata tartalmazta, amely 8. cikkének (3) bekezdésében előírta, hogy „az előző bekezdésben említett keresetek több, ugyanazon vagy hasonló általános szerződési feltételt alkalmazó, vagy alkalmazni próbáló, illetve az ilyen rendelkezés alkalmazását ajánló személlyel szemben, egyesítve is benyújthatók; a hatáskörrel rendelkező hatóságok határozata mindezen személyekkel szemben kötelező” (kiemelés tőlem) (COM(92) 66 végleges). A jogalkotási eljárás folyamán e bekezdés szövege megváltozott anélkül, hogy a legcsekélyebb utalás történt volna arra, hogy az unió jogalkotót milyen szándék vezette a 7. cikk (2) és (3) bekezdése alapján hozott határozatok hatályának kiterjesztésére.

74 — Lásd: 2012. április 26-i Invitel-ítélet (C-472/10, EU:C:2012:242, 44. pont).

75 — 2012. április 26-i ítélet (C-472/10, EU:C:2012:242).

76 — Lásd: 2012. április 26-i Invitel-ítélet (C-472/10, EU:C:2012:242, 42. pont).

81. A Bíróság az Invitel-ítéletben⁷⁷ kifejtett következtetése indokolásában így kifejezetten hivatkozott a főtanácsnok indítványának 57–61. pontjára, aki a maga részéről súlyos kétségeit fejezte ki a vitatott rendelkezés tisztességtelen jellegének megállapítására irányuló eljárásban részt nem vevő eladókat és szolgáltatókat terhelő *erga omnes* hatály miatt, amely aggodalmában én is teljes mértékben osztozom.⁷⁸

82. Ráadásul az ezen ítélet alapjául szolgáló ügyben a Bíróság által tárgyalt kérdés, vagyis a tisztességtelen kikötés érvénytelenségére irányuló szankció kiterjesztése az érintett eladóval vagy szolgáltatóval ugyanezen általános szerződéseket tartalmazó fogyasztási szerződést megkötő fogyasztóra, jelentős mértékben eltér a kérdést előterjesztő bíróság által a jelen ügyben feltett, az *in abstracto* eljárásban részt nem vevő eladókkal vagy szolgáltatókkal szemben kiszabott pénzbírságokra vonatkozó kérdéstől.

83. Nem indokolható tehát számomra az Invitel-ítélet⁷⁹ hatályának olyan tág értelmezése, amely kiterjedne valamely, az eljárásban részt nem vevő valamennyi eladóval és szolgáltatóval szemben *erga omnes* hatály alkalmazását előíró szabályozásra, és semmiképpen sem egyeztethető össze az eladó vagy a szolgáltató alapvető jogaival.⁸⁰

3. A 2009/22 irányelv értelmezéséről

84. A 93/13 irányelv általam javasolt értelmezése nem vonható kétségbe a kérdést előterjesztő bíróság első előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésében hivatkozott 2009/22 irányelv 1. és 2. cikke fényében.

85. A fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló 2009/22 irányelv célja, hogy biztosítsa egyes irányelvek, köztük a 93/13 irányelv teljes körű érvényesülését, és különösen az Unión belüli jogsértések⁸¹ elleni harcot.

86. Ezzel összefüggésben a 2009/22 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének a)-c) pontja előírja a tagállamok számára, hogy jelöljék ki azokat a bíróságokat vagy közigazgatási hatóságokat, amelyek hatáskörrel rendelkeznek arra, hogy döntsenek a 3. cikk értelmében feljogosított egységek által kezdeményezett olyan eljárásokban, amelyek többek között valamennyi, a 93/13 irányelvet sértő cselekmény megszüntetésére, határozat vagy helyreigazító nyilatkozat közzétételére, valamint annak a félnek, akivel szemben az eljárás indult, marasztalása esetén arra való kötelezésére irányulnak, hogy amennyiben a határozatot nem teljesíti, úgy fizessen meg az államkincstár vagy a nemzeti jogszabályok által megjelölt bármely kedvezményezett számára egy meghatározott pénzüsszeget.

77 — 2012. április 26-i ítélet (C-472/10, EU:C:2012:242, 42. pont).

78 — Lásd többek között: Trstenjak főtanácsnok Invitel-ügyre vonatkozó indítványának (C-472/10, EU:C:2011:806) 60. pontja, amelyben kifejti: „[N]ehezen volna ugyanis összeegyeztethető a tisztességes eljárás alapelveivel az eljárásban részt nem vevőket terhelő *erga omnes* hatály, mivel ők meg volnának fosztva attól a lehetőségtől, hogy egy őket érintő ítélet kihirdetése előtt nyilatkozzanak arra vonatkozólag, hogy tisztességtelen feltétel üzleti forgalomban való használatát róják a terhükre. A meghallgatáshoz való jog [...] nem volna kellően biztosítva a különbségtétel nélküli, az eljárásban részt nem vevőket érintő *erga omnes* hatály esetén, és ezáltal a szóban forgó nemzeti szabályozás nem volna megfelelő az irányelv 7. cikkének értelmében.”

79 — 2012. április 26-i ítélet (C-472/10, EU:C:2012:242).

80 — Az eladó vagy szolgáltató meghallgatáshoz való jogával összefüggésben lásd a jelen indítvány 58–71. pontját.

81 — Vagyis azon jogsértések, amelyek az elkövetésük szerinti tagállamtól eltérő tagállamban fejtenek ki hatást. Lásd többek között: a 2009/22 irányelv (3), (4), (5), (6) és (7) preambulumbekzdése, valamint Zöld Könyv a fogyasztók igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréséről és a fogyasztáshoz kapcsolódó jogviták rendezéséről az egységes piacon (COM(93) 576 végleges), III. B.2. fejezet. A 2009/22 irányelv az 1. cikkének (1) bekezdése értelmében az ezen irányelv 2. cikkében említett, jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások a fogyasztóknak az említett irányelv 93/13 irányelvet is megjelölő I. mellékletében felsorolt uniós jogi aktusokban foglalt kollektív érdekeinek védelmét célozzák.

87. A 2009/22 irányelv és a 93/13 irányelv kapcsolatában az előbbi kiegészítő jellegű a 93/13 irányelvhez képest, amelynek 7. cikke (2) és (3) bekezdése szintén a jogsértések megszüntetésére irányuló eljárásokról szól.⁸²

88. Sem a 2009/22 irányelv szövegében, sem az előkészítő anyagaiban nem találom jelét annak,⁸³ hogy a tagállamok jogosultak lennének arra, hogy az irányelv által szabályozott eljárásokban meghozott határozatokat *erga omnes* hatállyal ruházzák fel a megszüntetésre irányuló eljárásokban részt nem vevő eladókkal, illetve szolgáltatókkal szemben. Ha így lenne, a 2009/22 irányelv meghaladná a 93/13 irányelvben kialakított, és a 2009/22 irányelv által kiegészíteni tervezett szabályozást, ami az uniós jogalkotó erre irányuló kifejezett akarata hiányában nem elfogadható.

89. Azonban a Bizottság égisze alatt mégis kidolgozták az uniós jog olyan módosítását, amely az egyes szerződéses rendelkezések tisztességtelen jellegét megállapító határozatok „hasonló szerződésekre” történő kiterjesztését teszi lehetővé a tagállamok számára.⁸⁴ Márpedig mindez csak megerősítette, hogy ez a megoldás a jelenlegi uniós jogi helyzetben, vagyis a 93/13 irányelv és a 2009/22 irányelv keretében nem lehetséges.

V – Véggövetkeztetések

90. A fentiekre tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny (varsói fellebbviteli bíróság, polgári tanács, Lengyelország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést a következőképpen válaszolja meg:

A fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló, 2009. április 23-i 2009/22/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 1. és 2. cikkével és az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkével összefüggésben értelmezett, a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely pénzbírság kiszabását írja elő a fogyasztókkal kötött szerződéseinek általános szerződési feltételeiben tisztességtelennek minősített, és e címen a nyilvántartásba bejegyzett kikötésekkel egyenértékűnek tekintett kikötéseket alkalmazó eladóval vagy szolgáltatóval szemben, annak ellenére, hogy ez utóbbi nem vett részt a nyilvántartásban szereplő kikötések tisztességtelen jellegének megállapítását eredményező eljárásban.

82 — A 2009/22 irányelv I. mellékletének 1. lábjegyzete ezért megjegyzi, hogy a 93/13 irányelv „különös rendelkezéseket tartalmaz [...] a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokra vonatkozóan”. Lásd a jelen indítványnak a 93/13 irányelv 7. cikkének (2) és (3) bekezdésére vonatkozó 72–76. pontját.

83 — A 2009/22 irányelv összhangban van a fogyasztók igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréséről és a fogyasztáshoz kapcsolódó jogviták rendezéséről az egységes piacon (COM(93) 576 végleges) szóló, a Zöld Könyvön alapuló 98/27 irányelvvel.

84 — Lásd: az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak szóló, 2012. november 6-i bizottsági jelentés a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló 2009/22/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv alkalmazásáról (COM(2012) 635 végleges, 5.1 rész, b) alpont, 2. pont), amelyben a „jogi keret lehetséges változásaival” kapcsolatban megjegyzi, hogy „ha egy szerződési feltételt jogsértőnek nyilvánítanak, e határozat hatályát ki kellene terjeszteni valamennyi hasonló, jelenlegi és jövőbeli szerződésre”. Ugyanakkor e jelentés 4.4 részéből kiderül, hogy az érvénytelenséget megállapító határozatok a tagállamok többségében *relatív* hatályúak, azaz csak azok tekintetében kötelezőek, akikkel szemben az alapeljárásban a keresetet benyújtották. Lásd még: a 2008. november 8-i bizottsági jelentés a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló 98/27/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv alkalmazásáról (COM(2008) 756 végleges, 25–27. rész).